

Barbara Surma
Akademia Ignatianum

Nauczyciel przedszkolny – między wymaganiami i oczekiwaniami a rzeczywistością

Recenzja książki:
Gabriela Paprotna,
*Spoleczno-pedagogiczne uwarunkowania
funkcjonowania zawodowego nauczycieli przedszkoli,*
Górnośląska Wyższa Szkoła Pedagogiczna
im. Kardynała A. Hłonda w Mysłowicach,
Akademia Ignatianum w Krakowie, Kraków 2015

Gabriela Paprotna omawia zagadnienie związane z funkcjonowaniem zawodowym nauczyciela pracującego w przedszkolu. O nauczycielu, jego statusie, cechach osobowościowych, kompetencjach czy wymaganiach, a także jego roli w wykonywaniu zawodu czytelnik znajdzie wiele monografii oraz artykułów naukowych i popularnych. Dlaczego zatem autorka podejmuje ten temat? Po pierwsze wśród dość licznej literatury brakuje syntetycznych opracowań dotyczących zawodu nauczyciela pracującego w przedszkolu oraz badań ukazujących jego specyfikę tak różną od tej szkolnej. Często nauczyciela w przedszkolu traktuje się jako osobę pełniącą funkcję opiekuńczą, czasami jako wychowawcę, rzadko natomiast dostrzega się w nim nauczyciela. Z jednej strony w powszechnej opinii nie docenia się jego roli, pomimo że to on jest odpowiedzialny za dziecko znaj-

dujące się w szczególnie wrażliwym okresie rozwojowym, z drugiej stawia mu się coraz to wyższe wymagania i poszerza jego obowiązki.

Autorka w prezentowanej monografii przedstawia czynniki społeczno-zawodowe funkcjonowania nauczycieli przedszkola, które jej zdaniem warunkują jakość i skutki ich działań. Celem tej diagnozy jest nie tylko ocena badanego zjawiska, ale przede wszystkim wskazanie kierunków przygotowania, rozwoju i doskonalenia zawodowego nauczycieli przedszkoli. Autorka zwraca uwagę na fakt, że nauczyciela przedszkola nie można traktować tylko jako tego, który pełni rolę opiekunczą, a jego zadaniem jest wyłącznie troska o bezpieczeństwo i zapewnienie dziecku odpowiednich warunków w celu zaspokojenia jego podstawowych potrzeb. Omawiana pozycja może być traktowana jako próba dowartościowania pozycji zawodowej nauczyciela przedszkola. Jest oparta na obiektywnych przesłankach związanych z warunkami pracy i wymaganiami stawianymi nauczycielom.

Założony cel został zrealizowany poprzez zgromadzenie i przeanalizowanie literatury przedmiotu przede wszystkim z pedeutologii, pedagogiki przedszkolnej, historii wychowania i pokrewnych dziedzin. Dobór literatury był ukierunkowany na ukazanie teoretyczno-metodologicznych przesłanek studiów i badań nad zawodem nauczyciela przedszkola (rozdział 1), specyfiki funkcjonowania zawodowego nauczyciela (rozdział 2), społecznych oczekiwań wobec nauczycieli przedszkoli (rozdział 3) oraz warunków pracy badanej grupy zawodowej (rozdział 4).

Problematykę dotyczącą zawodu nauczyciela przedszkolnego G. Paprotna słusznie rozpatruje na tle rozwoju pedeutologii, której głównym przedmiotem jest osoba nauczyciela. Na przestrzeni dziejów stopniowo „rozwicko się i konkretyzowało zrozumienie wyjątkowego charakteru zawodu nauczyciela”, co stanowi wstęp do kolejnych, bardziej szczegółowych zagadnień (s. 11). Autorka wymienia nazwiska pedagogów, którzy przyczynili się do rozwoju tej dyscypliny, ale także do wypracowania podstaw systemu kształcenia nauczycieli oraz takich zagadnień, jak: osobowość nauczyciela, dobór kandydatów do zawodu nauczycielskiego, kształcenie i doskonalenie zawodowe, praca zawodowa, kwalifikacje zawodowe nauczycieli.

W badaniach dotyczących zawodu nauczyciela przedszkola podejmowane są następujące aspekty (s. 20):

- wypełnianie ról zawodowych przez nauczyciela przedszkola oraz zadań w poszczególnych obszarach (M. Kwiatowska, 1985);
- psychospołeczna i kulturalna sytuacja nauczycieli przedszkolnych (S. Jędrzejewski, 1987);
- obraz kadry przedszkolnej w zależności od posiadanych kwalifikacji, doskonalenia zawodowego, warunków pracy i życia, kompetencji zawodowych (S. Guz, 1991, 1996);

- rozwój zawodowy, jego warunki, przebieg i wyniki (G. Paprotna, 1992);
- pełnienie funkcji i opis warsztatu pracy nauczyciela przedszkola w kontekście realizowanych przez niego tematów systemowych (K. Duraj-Nowakowa, 1995);
- kształcenie nauczycieli przedszkolnych w historycznej perspektywie (W. Leżańska, 1998);
- działalność pedagogiczna, cele, zadania, kształcenie, przygotowanie do pracy (A. Klim-Klimaszewska, 2005);
- kształcenie nauczycieli (H. Dmochowska, 2007);
- funkcjonowanie nauczycieli w warunkach wielokulturowości (K. Kamińska, 2007);
- blaski i cienie zawodu nauczyciela (E. Gruszczyk-Kolczyńska, 2008);
- status zawodowy nauczyciela (B. Surma, 2011).

Analiza literatury dokonana przez G. Paprotną wskazuje, że badania dotyczące zawodu nauczyciela przedszkolnego są prowadzone i dotyczą wciąż nowych kierunków i perspektyw. Czytelnik ma możliwość poszerzenia tej tematyki sięgając do wymienionych przez Autorkę pozycji.

W dalszej części monografii G. Paprotna dokonuje analizy specyfiki funkcjonowania zawodowego nauczycieli przedszkolnych (rozdział 2), skupiając się przede wszystkim na opisie ich sylwetki osobowościowej, wybranych czynników kształtowania zawodu nauczyciela oraz ról zawodowych nauczycieli pracujących w przedszkolu. Wskazuje również na uwarunkowania kształtowania się zawodu nauczyciela przez pryzmat uregulowań unijnych, które poszerzają rozumienie roli zawodowej nauczyciela i stawiają wyższe wymagania względem jego funkcji.

Obok wymagań stawianych przez państwo, którym musi sprostać, wypełniając odpowiednie rozporządzenia, nauczyciel staje również wobec oczekiwań społecznych. Niestety te wymagania względem jego osoby i roli jaką pełni w społeczeństwie, nie są współmierne ze statusem i prestiżem zawodowym nauczyciela. Wnioskiem jaki się nasuwa po dokładnej analizie tego rozdziału jest to, że brakuje jednoznacznego określenia miejsca edukacji przedszkolnej, co wpływa na niskie usytuowanie zawodu nauczyciela przedszkolnego (s. 80). Istnieje „dysonans pomiędzy wymaganiami a możliwością ich spełnienia i proporcjonalną gratyfikacją” (s. 20). Edukacja przedszkolna powinna być traktowana przez państwo jako bardzo ważny etap w procesie nauczania i wychowania dzieci, bowiem w przeciwnym razie konsekwencje tego będą ponosili zarówno nauczyciele, jak i dzieci.

Omawiana pozycja stanowi obiektywną ocenę sytuacji nauczyciela przedszkolnego. Można ją traktować jako kolejny apel do władz państwowych i oświatowych oraz do społeczeństwa o potrzebę nowego podejścia

Recenzje/Reviews

---

nie tylko do nauczyciela pracującego w przedszkolu, ale też do uznania, że okres przedszkolny to najważniejszy etap rozwojowy dziecka. Należy zatem stworzyć dziecku i nauczycielowi odpowiednie warunki oraz uświadamiać społeczeństwo, że nauczyciel przedszkolny to nie jest osoba, która „nic nie robi, tylko się bawi”, ale wykonuje odpowiedzialną i trudną pracę, przyczyniając się do rozwoju dzieci.